

Historia Oddziału w Warszawie

Stowarzyszenie Penitencjarne „Patronat” wznowiło swą działalność w 1989 roku po rozwiązaniu, w następstwie wprowadzenia stanu wojennego, dwóch stowarzyszeń typu patronackiego powołanych w 1981 roku. Tym razem połączyły one swe działania tworząc jedno stowarzyszenie, nawiązujące do tradycji przedwojennego „Patronatu”, a nawet można uznać, że stowarzyszenie to stanowi jego kontynuację.

Warszawa stała się siedzibą zarówno Zarządu Głównego Patronatu, jak też pierwszego oddziału stowarzyszenia. W tej publikacji przedstawiono działalność Oddziału w Warszawie „Patronatu”, którego prezesem aktualnie jest Pani Magdalena Kamieńska, zawodowy kurator sądowy.

Działalność ta polega na wszechstronnej pomocy skazanym i ich rodzinom, tj. niesienia pomocy duchowej, materialnej, prawnej, jak też pomocy w readaptacji społecznej osób zwalnianych z zakładów karnych¹. Stowarzyszenie realizuje swoje główne zadania przez: udzielanie osobom pozbawionym wolności i ich rodzinom pomocy materialnej, moralnej, jak też prawnej, prowadzi działalność wychowawczą w dziedzinie kultury i oświaty, wizyty składane osobom przebywającym w jednostkach penitencjarnych, zajmowanie się indywidualnymi przypadkami, przedstawianie organom państwowym sytuacji panującej w jednostkach penitencjarnych, składanie poręczeń za osoby opuszczające zakłady karne, indywidualne przygotowywanie skazanych do readaptacji w społeczeństwie, wspieranie badań naukowych, zgłaszanie członka „Patronatu” w charakterze społecznego przedstawiciela w postępowaniu sądowym, delegowanie przedstawicieli do konkretnych zadań w zakładach karnych, działania na rzecz utrzymania schronisk dla osób bezdomnych, zwalnianych z zakładów karnych.

Po wznowieniu działalności dochody „Patronatu” miały pochodzić głównie ze składek członkowskich, zbiórek publicznych, imprez organizowanych na jego rzecz, z dotacji państwowych i społecznych². Oddział w Warszawie pozyskuje pieniądze na swoją działalność (na Ośrodek Readaptacji Społecznej „Dom Patronatu”, Pralnię „Patronat” i Punkt Pomocy Postpenitencjarnej) głównie z Urzędu M. St. Warszawy z

---

¹ B. Stańdo-Kawecka, *Prawne podstawy resocjalizacji*, Zakamycze 2000, s. 208-209.

² T. Szymanowski, *Powrót skazanych do społeczeństwa*, Warszawa 1989, s. 58.

Biura Polityki Społecznej, z Ministerstwa Sprawiedliwości, ponadto od Urzędu Wojewody Mazowieckiego, Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, jak również z Instytutu Spraw Publicznych i do 2001 roku z Fundacji Bölla. Poza tym Stowarzyszenie również otrzymuje środki finansowe z wpłat 1% podatku oraz składki członkowskie, które w trudnych chwilach stanowią jedyne źródło Stowarzyszenia. Poza tym na różne sposoby współpracuje z takimi instytucjami jak: Stowarzyszenie „Otwarte Drzwi”, Stowarzyszenie „Alter Ego”, Fundacja „Sławek”, Polskie Centrum Mediacji, Bractwo Więzienne i innymi.

Oddział w Warszawie kieruje Ośrodkiem Readaptacji Społecznej „Dom Patronatu”, który powstał w 1993 roku dla podopiecznych jest przeznaczonych 23 miejsc³. Ośrodek mieści się w wydzierżawionym od Urzędu Miasta St. Warszawy budynku, które w miarę możliwości finansowych jest ustawicznie remontowanym, utrzymywany na takim poziomie, aby podopieczni rzeczywiście mogli pobyt tutaj traktować, jako zbliżony do warunków domowych, a nie jako kolejną noclegownię lub schronisko dla bezdomnych. W Ośrodku zatrudnieni są wychowawcy, którzy niejednokrotnie poświęcają swój wolny czas na pracę na rzecz Ośrodka, ponadto oferują profesjonalne wsparcie i opiekę dla zgłaszających się osób. Aby zapewnić jak najlepsze warunki socjalno-bytowe zapewniony jest beneficjentom ciepły posiłek, są zachęceni do poszukiwania pracy, udziału w pracy na rzecz Domu, jak również kierowani są do podejmowania różnego rodzaju terapii odwykowych, najczęściej w zakresie alkoholizmu i narkomanii. W miarę pozyskanych środków podopiecznym zapewniana jest strawa duchowa w postaci uczestnictwa w spektaklach teatralnych, czy wyjść do kina. Takie działania mają na celu readaptację społeczną, jak również utrwalenie procesu resocjalizacji. Ponadto podopieczni w Ośrodku obchodzą, wraz z członkami Zarządu Głównego i Oddziału w Warszawie i wychowawcami, najważniejsze święta, czyli Boże Narodzenie i Święta Wielkanocne. Głównym celem działalności jest zapewnienie dachu nad głową i wyżywienia, ale przede wszystkim udzielenie wsparcia w znalezieniu się w nowym, uczciwym życiu to znaczy: zaktywizować życiowo podopiecznych, pomoc w przezwyciężeniu problemów adaptacyjnych, kształtowanie postaw etycznych, pomoc w uzyskaniu zatrudnienia, jak też umożliwienie zawodowego przekwalifikowania się. Ośrodek współpracuje z terapeutami i realizuje program skierowany na problemy z

---

³ R. Musidłowski, *Udział społeczeństwa w wykonywaniu kary pozbawienia wolności*, [w:] *Biuletyn Rzecznika Praw Obywatelskich – materiały*, cz. II *Stan i węzłowe problemy Polskiego Więziennictwa*, zeszyt nr 32, Warszawa luty 1997, s. 405-406.

alkoholem oraz pokonywanie syndromu bezdomności⁴. Należy zaznaczyć, że zarówno Ośrodek jak i Punkt Pomocy Postpenitencjarnej bardzo często współpracują ze sobą, wymieniają informacje na temat podopiecznych i tego, jaka pomoc została im udzielona. Ośrodek w trakcie swojej wieloletniej działalności nawiązał współpracę w Ośrodkami Pomocy Społecznej, Urzędami Gminy i Urzędami Dzielnicy, także pozyskuje z Banku Żywności dodatkowe pożywienie dla podopiecznych. Podejmuje również szeroką współpracę z kuratorami sądowymi, którzy znając renomę ośrodka kierują do niego swoich podopiecznych.

Poza tym rokrocznie w Ośrodku na okres zimowy organizowane były dodatkowe miejsca dla osób bezdomnych, którzy przebywali, w miejscu specjalnie dla nich wygospodarowanym i przygotowanym. Było to miejsce, w którym wielu bezdomnym udało się przetrwać trudne zimowe warunki, w ciepłym, suchym, a przede wszystkim przyjaznym miejscu. Oczywiście wszystkich odbiorców pomocy, którzy przebywają w ośrodku obowiązuje przestrzeganie wewnętrznego regulaminu, który jest jednocześnie kontraktem. W Ośrodku bardzo dużą wagę przywiązuje się do przestrzegania punktu, który odnosi się do zakazu spożywania alkoholu, co może być podstawą do odmówienia udzielania dalszego wsparcia. Podopieczni mogą przebywać w ośrodku do 2 lat.

Ponadto przy Oddziale w Warszawie działa również Pralnia „Patronat”, która świadczy nieodpłatne usługi pralnicze dla stowarzyszeń i fundacji działających na terenie m.st. Warszawy, prowadzących domy, schroniska, noclegownie, hospicja dla bezdomnych i biednych, które wchodzi w skład Rady Opiekuńczej przy Prezydencie m.st. Warszawy. z usług pralni mogą również korzystać indywidualne osoby bezdomne posiadające zaświadczenie o bezdomności⁵. Usługi pralni cieszą się dużą popularnością wśród instytucji nakierowanych na pomoc bezdomnym, jak również wśród indywidualnych osób, które pozostają bez stałego miejsca zamieszkania. Wspomniana pralnia jest jedynym miejscem w Warszawie, w którym bezdomni mogą wyprać swoje rzeczy. Również ta działalność Oddziału spotykała się do tej pory z bardzo dużym zainteresowaniem.

Przy Oddziale w Warszawie od kilku lat istnieje Punkt Pomocy Postpenitencjarnej udziela on pomocy doraźnej osobom, które opuściły jednostki penitencjarne. W Punkcie zatrudniony jest koordynator, który zajmuje się obsługą interesantów, jak również

---

⁴ *Ośrodek Readaptacji Społecznej „Dom Patronatu”* – broszura skierowana do osób opuszczających jednostki penitencjarne.

⁵ Strona internetowa Stowarzyszenia Penitencjarnego „Patronat” <www.patronat.free.ngo.pl> z 24 października 2009 roku.

działalnością administracyjną zarówno Punktu, jak i Oddziału w Warszawie oraz Zarządu Głównego. W historii działalności Stowarzyszenia funkcję koordynatora pełniły do tej pory same Panie i były to Edyta Czyżewska, Monika Kaźmierczak, a od maja 2009 roku jest to Pani Marlena Niemiec. Często działania Punktu wspierają liczni wolontariusze, praktykanci i stażyści, głównie studenci uczelni pedagogicznych, wśród których należy wymienić Uniwersytet Warszawski (Instytut Profilaktyki Społecznej i Resocjalizacji), Akademia Pedagogiki Specjalnej im. M. Grzegorzewskiej w Warszawie, Wyższą Szkołę Pedagogiczną Towarzystwa Wiedzy Powszechnej w Warszawie, Pedagogium Wyższą Szkołę Pedagogiki Resocjalizacyjnej w Warszawie. Opiekunowie praktyk bardzo cenią sobie współpracę ze Stowarzyszeniem, dlatego stale przysyłają studentów, aby zdobywali wiedzę praktyczną z zakresu pracy z trudnym klientem, jakim jest niewątpliwie osoba opuszczająca więzienie, jak również mają możliwość poznania specyfikę pracy w organizacji pozarządowej. Ponadto należy zwrócić uwagę, iż Oddział w Warszawie szeroko i ściśle współpracuje z kuratorami sądowymi zarówno zawodowymi, jak również społecznymi, którzy bardzo często zajmują się działalnością jako wolontariusze, ale także uzupełniają pomoc, którą sami oferują beneficjentom, poprzez skierowanie do Punktu czy Ośrodka. Działania Punktu Pomocy Postpenitencjarnej skoncentrowane są na jednorazowym wsparciu materialnym podopiecznego głównie poprzez wydanie bonów żywnościowych, artykułów higienicznych, odzieży, biletów komunikacji miejskiej, jak również czasami spłaceniu zadłużenia za lokal, czy opłaty za gaz i prąd. Jeśli istnieje taka potrzeba podopiecznym wykupuje się lekarstwa niezbędne do powrotu do zdrowia, a także są realizowane recepty na okulary. W sytuacjach, kiedy osoby zgłaszające się nie mają dowodu osobistego Punkt opłaca im zarówno wnioski potrzebne do wydania dokumentów, a także zdjęcia. Ponadto w Punkcie udzielane są porady przez prawnika, który wspiera podopiecznych swoją wiedzą z zakresu prawa w sprawach najróżniejszej materii: karnych, administracyjnych, cywilnych. Podopieczni mogą również liczyć na nawiązanie współpracy z pedagogiem i psychologiem, którzy w ramach wolontariatu współpracują ze Stowarzyszeniem. Koordynator udziela też informacji dotyczących zarejestrowania w Urzędzie Pracy, możliwości skorzystania z Klubów Pracy, wspiera poszukiwanie pracy przez podopiecznych poprzez udostępnienie komputera z dostępem do Internetu, telefonu, aby mógł zadzwonić do potencjalnego pracodawcy. Ponadto udziela wskazówek odnośnie do treści zawartych w życiorysach i listach motywacyjnych. Nadmienić należy, że bardzo często Stowarzyszenie podejmuje interwencje w sprawach swoich podopiecznych w szeregu instytucjach publicznych, aby pomóc w rozwiązaniu

sytuacji trudnych, w jakich się znaleźli; głównie chodzi o administracje budynków komunalnych, Ośrodki Pomocy Społecznej, Urzędy Gminy, placówki dla bezdomnych. Podopieczni mogą również uzyskać informacje na temat innych instytucji, które udzielają wsparcia i pomocy, jak noclegownie, adresy Ośrodków Pomocy Społecznej i placówek dla anonimowych alkoholików i narkomanów, punktów wydawania odzieży i posiłków. Warto zwrócić uwagę na ścisłą współpracę Punktu Pomocy Postpenitencjarnej z kuratorami sądowymi, którzy bardzo często kierują swoich podopiecznych do Stowarzyszenia po pomoc. Szczególnie tę współpracę widać w przypadku projektu, jaki jest realizowany przez Punkt Pomocy Postpenitencjarnej od sierpnia 2009 roku, a mianowicie z pozyskanych pieniędzy z Ministerstwa Sprawiedliwości umożliwiono podopiecznym skorzystanie z kursów zawodowych. Wszystkie kursy odbywają się na drodze współpracy z Zakładami Doskonalenia Zawodowego, które zgodziły się na przyjęcie pod swoją opiekę podopiecznych „Patronatu” w charakterze kursantów. Podopieczni, którzy biorą udział w kursach głównie kierowani są przez kuratorów sądowych, którzy w tej ofercie dostrzegli możliwość dla swoich podopiecznych do zmienienia swojego życia zawodowego, co również może zmienić ich koleje życia na wolności i przyczynić się do ich readaptacji społecznej. Punkt Pomocy Postpenitencjarnej pomaga osobom, które nadal przebywają w jednostkach penitencjarnych głównie poprzez wysłanie kompletu artykułów papierniczych i piśmienniczych. Ponadto udzielane są porady prawnika w sprawach karnych, administracyjnych, czasami cywilnych, poza tym przekazywane są informacje na temat innych instytucji, które zajmują się udzielaniem pomocy osobom osadzonym i skazanym. Dla dopełnienia przeglądu działalności Oddziału w Warszawie do jednostek penitencjarnych wysyłani są w ramach wolontariatu „Opiekunowie Patronacy”, którzy w zakładach karnych i aresztach śledczych starają się pomóc podopiecznym. Głównie polega to na wsparciu psychologicznym, pedagogicznym, moralnym, ale również bardzo często udzielają porad prawnych, pomagają Patronat nie zapomina o członkach rodzin osób przebywających w jednostkach penitencjarnych. Pomoc im udzielana polega na zapewnieniu bonów żywnościowych, artykułów higienicznych, odzieży, paczek żywnościowych na święta. Oddział w Warszawie wraz z jednostkami penitencjarnymi na terenie całego kraju bierze udział w organizacji różnego rodzaju świąt, jak Dzień Dziecka, Mikołajki, Święta Bożego Narodzenia, Święta Wielkanocne, itp. Działalność Stowarzyszenia spełnia wszystkie standardy prowadzenia poradnictwa przez organizacje pozarządowe tj. poufność,

bezpłatność, rzetelność, profesjonalizm, samodzielność klienta, dostępność usług, współpraca między organizacjami⁶.

Punkt Pomocy Postpenitencjarnej – działalność w 2008 roku⁷

Punkt Pomocy Postpenitencjarnej w okresie sprawozdawczym mieścił się w siedzibie Stowarzyszenia Penitencjarnego „Patronat” przy ulicy Okólnik 11/9.

W ramach działalności Punktu Pomocy Postpenitencjarnej udzielano porad i konsultacji osobom opuszczającym zakłady karne i areszty śledcze. Ponadto prowadzono na bieżąco liczną korespondencję z osadzonymi przebywającymi w jednostkach penitencjarnych w całej Polsce. Osoby przebywające w zakładach karnych i aresztach śledczych najczęściej kontaktują się ze Stowarzyszeniem poprzez korespondencję. Oddział w Warszawie „Patronatu” odpowiada na listy osadzonych z całej Polski. W związku z tym wysyła do skazanych i tymczasowo aresztowanych. Zdarza się, że wiele próśb i wniosków wymaga dodatkowej interwencji. Dlatego też listów jest o wiele więcej. Treść listów była bardzo różnorodna. Często osadzeni prosili o interwencję w sprawach karnych toczących się przeciwko nim, proszą o nadzór nad toczącym się postępowaniem czy badanie zasadności orzeczeń, skarżyli się też na funkcjonowanie wymiaru sprawiedliwości. Prosilili o przeprowadzenie kontroli w jednostkach penitencjarnych, wskazywali uchybienia w pracy funkcjonariuszy Służby Więziennej. Oczekiwali od „Patronatu” wstawiennictwa przed różnymi instytucjami, poparcia wniosków np. o przydział mieszkania czy też warunkowe przedterminowe zwolnienie, wsparcia w nawiązaniu kontaktów z rodziną. Wiele listów dotyczyło pomocy prawnej, przesłania tekstów aktów prawnych, wzorów pism procesowych, adresów organizacji, które udzielają wszechstronnej pomocy. Osadzeni liczą, że „Patronat” prześle im paczkę żywnościową, odzieżową czy higieniczną, jak również wesprze materialnie ubogą rodzinę. Pomoc taka organizowana była sporadycznie. Warszawski „Patronat” realizował recepty na okulary, które osadzeni przesyłają wraz z listami, kupował leki. Ponadto wysyłał znaczki skarbowe i sądowe. Wiele próśb zawartych w listach dotyczyło przesłania artykułów piśmienniczych. Stowarzyszenie wysyłało koperty, znaczki pocztowe, kartki papieru, długopisy, pocztówki, karty telefoniczne.

---

⁶ Standardy prowadzenia poradnictwa przez organizacje pozarządowe opracowanie przez Komisję Dialogu Społecznego ds. poradnictwa specjalistycznego.

⁷ Sprawozdanie merytoryczne z działalności Oddziału w Warszawie Stowarzyszenia Penitencjarnego "Patronat" za rok 2008.

Osobom zgłaszającym się do Punktu Pomocy Postpenitencjarnej udzielano pomocy rzeczowej w postaci: artykułów higieniczno – kosmetycznych, bonów żywnościowych, odzieży i obuwia, biletów komunikacji miejskiej, jak i zakupu leków, opłat części zaległych czynszów, rachunków za gaz i energię. Udostępniano podopiecznym w razie potrzeby telefon, faks, ksero i gazety z ogłoszeniami dotyczącymi pracy. Współpracowano przy tym z zawodowymi kuratorami sądowymi zarówno z okręgu warszawskiego jak i okolic. Kierowali oni do Stowarzyszenia osoby bezdomne i ubogie zgłaszające się po pomoc.

Środki finansowe przeznaczono m.in. na zakup bonów żywnościowych, opłaty zaległych płatności czynszowych, gazowych itp. podopiecznych Stowarzyszenia, opłaty dowodów osobistych, zakup odzieży, znaczków pocztowych, biletów, artykułów higienicznych i spożywczych.

W okresie realizacji tego zadania w Punkcie Pomocy Postpenitencjarnej świadczone różnorodną pomoc polegającą między innymi na:

- informowaniu o zasadach wyrabiania dokumentów oraz dokonywanie opłat,
- informowaniu o zasadach korzystania z pomocy Ośrodków Pomocy Społecznej celem otrzymania zasiłku celowego, okresowego, renty socjalnej itp.,
- udzielaniu porad, konsultacji, informacji, wskazówek dotyczących załatwiania spraw urzędowych, administracyjnych, lokalowych, związanych z dalszym tokiem postępowania w sprawach karnych i innych. W tym celu kontaktowano podopiecznych z prawnikiem, który bezpłatnie udzielał porad i pomagał w formułowaniu pism procesowych,
- udzielaniu informacji na temat organizacji i instytucji świadczących różnego rodzaju specjalistyczną pomoc,
- informowaniu o punktach wydawania bezpłatnych leków, odzieży, możliwości skorzystania z bezpłatnej opieki lekarskiej dla osób nieubezpieczonych, bezpłatnej pralni, łaźni itp.,
- pomocy w szukaniu zatrudnienia poprzez udostępnianie prasy z ogłoszeniami, telefonu, faksu, komputera, drukarki, udzielanie wskazówek, w jaki sposób szukać pracy, jak pisać życiorys, czy list motywacyjny,
- informowaniu o warunkach rejestracji w Urzędach Pracy,
- prowadzeniu korespondencji z osadzonymi przebywającymi w jednostkach penitencjarnych (ewentualne interwencje w urzędach, kierowanie spraw do właściwych instytucji, poradnictwo obywatelskie, porady prawne, pomoc materialna).

Do Punktu Pomocy Postpenitencjarnej zgłaszały się głównie osoby, które opuściły zakłady karne, areszty śledcze oraz osoby przebywające w jednostkach penitencjarnych (kontakt korespondencyjny), jak i w uzasadnionych przypadkach dozorowani przez kuratora sądowego.

Większość interesantów, którzy bezpośrednio zgłaszali się do Punktu Pomocy Postpenitencjarnej, byli to mężczyźni w wieku od 26 do 55 lat zamieszkujący Warszawę i okolice. Zgłaszający się podawali jako miejsce przebywania najczęściej: dom rodzinny, schronisko, dworzec, ogródki działkowe.

Zdecydowana większość podopiecznych była bezrobotna. Niemniej należy wyjaśnić, że podopieczni trafiali do Punktu Pomocy Postpenitencjarnej najczęściej w kilka dni po opuszczeniu jednostki penitencjarnej i w tym okresie jeszcze nie byli nigdzie zatrudnieni.

Większość podopiecznych deklarowała, że ma wykształcenie zawodowe. Prawie wszyscy podopieczni to osoby ubogie, najczęściej bez żadnego źródła utrzymania.

W 2008 roku udzielono pomocy materialnej, rzeczowej i finansowej podopiecznym Punktu Pomocy Postpenitencjarnej w zakresie:

- opłata za wyrobienie dowodów osobistych – 12 osób,
- wydawanie bonów żywnościowych do baru mlecznego – 978 bonów,
- wydawanie odzieży – 69 osób,
- wydawanie biletów komunikacji miejskiej – 157 osoby
- wydawanie artykułów higienicznych – 75 osoby
- opłaty badań lekarskich, zakup leków – 6 osób,
- przekazanie artykułów piśmienniczych (koperty, kartki papieru, wkłady do pisania, znaczki pocztowe, karty telefoniczne osadzonym – 500 osób.

Ponadto udzielono również pomocy niematerialnej poprzez:

- porady, konsultacje prawne i psychologiczne - 192 osób;
- udzielenie pisemnej odpowiedzi na listy 768 osadzonym w ciągu całego roku, pisemne interwencje w różnego typu instytucjach.

W celu lepszej i pełniejszej realizacji zadań dotyczących niektórych uczestników zadania kooperowano z Ośrodkami Pomocy Społecznej, Wydziałami Lokalowymi Urzędów Miast w całej Polsce, Pogotowiem Interwencji Społecznej, Polskim Centrum Mediacji, Fundacją „Sławek”; kuratorami sądowymi z terenu Warszawy i okolic itp.

Obecnie Punktem Pomocy kieruje Pani mgr Marlena Niemiec.

Ośrodek Społecznej Readaptacji „Dom Patronatu” – działalność w 2008 roku

Ośrodek funkcjonuje w ramach Stowarzyszenia Penitencyjnego „Patronat”. Przeznaczony jest dla mężczyzn, którzy opuszczając zakłady karne lub areszty śledcze i w odzyskanym, wolnym świecie nie mają dla siebie miejsca. Są bezdomni. Bez środków do życia, pracy, bez rodziny lub możliwości powrotu do niej, często z jedynym dokumentem swojego istnienia, którym jest karta zwolnienia z więzienia.

W okresie sprawozdawczym (01.01.2008 roku – 31.12.2008 roku) przez Ośrodek przewinęło się 88-ciu mężczyzn.

Jest to liczba łączna obejmująca również mieszkańców przyjętych w ramach pomocy zimowej, czyli od 01.01.08 do 31.03.08. i od 01.11.08 do 31.12.08.

W tym okresie odmówiliśmy przyjęcia do Ośrodka 16 osobom główną przyczyną było przybycie w stanie nietrzeźwości lub brak akceptacji regulaminu Ośrodka. Z osób, które przebywały w naszym Ośrodku było 37 kawalerów, 7 żonaty, 42 rozwiedzionych i 2 wdowców. Ich wiek wahał się od 24 do 71 lat. Wszyscy byli obywatelami naszego kraju. Ostatnie miejsce zameldowania: w 29 przypadkach to Warszawa, w 20 województwo mazowieckie, 39 pozostałe województwa. Wśród miejsc zamieszkania przed przybyciem do Ośrodka wymieniane są jednostki penitencjarne, dworce, znajomi, działki i inne noclegownie. Wykształcenie naszych podopiecznych nie jest zadawalające, gdyż tylko 3 miało wykształcenie wyższe, 12 średnie ogólnokształcące/zawodowe, 43 zasadnicze zawodowe i aż 30 zaledwie podstawowe. Do najczęściej udokumentowanych lub wykonywanych zawodów należą: mechanik samochodowy, robotnik budowlany, stolarz, ogrodnik, ślusarz, malarz-glazurnik, elektryk, introligator. Większość z nich niestety wykazywało brak źródła utrzymania, lub ewentualnego zatrudnienia na „czarno”. Przyczyną pierwszej w życiu bezdomności było trafienie do jednostki penitencjarnej, eksmisja z własnego mieszkania, bądź sprzedaż mieszkania, rozwód, alkohol, konflikty rodzinne.

Ośrodek Readaptacji Społecznej „Dom Patronatu” przy ul. Siennickiej 48 w Warszawie od kilkunastu lat funkcjonując w ramach Stowarzyszenia Penitencyjnego „Patronat” Oddział w Warszawie udziela pomocy mężczyznom, którzy opuszczają zakłady penitencjarne bądź są karani i przebywając na wolności nie mogą sami poradzić sobie z otaczającą ich rzeczywistością. Osoby korzystające z naszej pomocy, to osoby, które po wyjściu z jednostek penitencyjnych, są w wielu przypadkach odtrącone przez najbliższych. Bez dachu nad głową, bez środków do życia, pracy, bez rodziny lub

możliwości powrotu do niej, często bez dokumentów, jedynie z kartą zwolnienia z więzienia.

W ramach naszych działań podjętych w minionym roku staraliśmy się, aby zmniejszyć powrót byłych skazanych na drogę przestępczą. Obserwując charakter popełnianych czynów społeczeństwo ma żywotny interes w podejmowaniu kroków na rzecz wspierania byłych więźniów. Przeważająca większość osób przychodzących do naszego Ośrodka zanim weszła w konflikt z prawem, znajdowała się w szczególnie trudnej sytuacji życiowej, bądź to z powodu nieumiejętności funkcjonowania w życiu społecznym, czy też z braku odpowiedniego wykształcenia lub z powodu uzależnień itd. Istnieje, więc duże prawdopodobieństwo, że udzielenie pomocy tym ludziom, przyczyniło się do zapobieżenia ponownemu wejściu ich w konflikt z prawem, co w sposób bezpośredni wpłynęło na zwiększenie poziomu bezpieczeństwa społecznego.

Bardzo rzadko takie osoby są w stanie samodzielnie się pozbierać, odnaleźć i uczciwie dążyć do znalezienia miejsca w życiu i nawet skromnych, lecz realnych perspektyw na przyszłość. Potrzebują pomocy drugiego człowieka. Bez niej są na marginesie, który im dłużej się na nim przebywa tym bardziej pogrąża, tym trudniej się z niego wyrwać. Często popełniają kolejne przestępstwa i wracają do więzienia.

„Dom Patronatu” jest miejscem prostowania i porządkowania swojego życiorysu, aby móc zacząć prowadzić uczciwe i godne życie. Staramy się pomagać naszym mieszkańcom podchodząc do nich indywidualnie by przede wszystkim uwierzyli, że takie życie jest przez nich możliwe do osiągnięcia, by podjęli wysiłek dążenia do tego celu, by starczyło im wytrwałości i uporu.

Niesprzyjająca sytuacja w ostatnich latach na rynku pracy, brak odpowiedniego wykształcenia czy nieaktualnych kwalifikacji zawodowych powoduje, że osoby te wymagają wsparcia przede wszystkim w sferze zatrudnienia i poruszania się na rynku pracy.

Staramy się by mieszkańcy naszego Ośrodka najpierw wyrównali wszystkie zaniechania, które determinują podjęcie starań dla uzyskania zatrudnienia. Po pierwsze dokumenty, począwszy od dowodu osobistego, poprzez świadectwa szkolne, zaświadczenia o odbytych kursach zawodowych, świadectwa pracy, ubezpieczenie zdrowotne do przygotowania aplikacji w postaci życiorysów zawodowych i listów motywacyjnych. To wszystko jest trudne i czasochłonne, ale do ogarnięcia i pokonania. Zupełnie inną kwestią staje się uzyskanie pracy i jej utrzymanie. Nasi mieszkańcy mają przeważnie niskie kwalifikacje zawodowe, nie mają stałego meldunku, byli karani – dla

takich osób pracy nie ma tym bardziej. W rozmowach z podopiecznymi wspieramy ich, „walczymy” z załamaniem, lub postawą roszczeniową, które towarzyszą bezrobotnym nie mogącym znaleźć zatrudnienia.

W ostatnich latach osoby skazane i opuszczające zakłady karne otrzymywały wsparcie z jednostek penitencjarnych, sądów, czy ośrodków pomocy społecznej w większości w formie finansowej, a w ostateczności zwracały się do organizacji pozarządowych. Po latach okazało się, że ta forma nie do końca się sprawdza. Obecnie obserwuje się działania, aby pomoc postpenitencjarna miała formę „dawania wędki, a nie ryby”.

Pomoc postpenitencjarna ma, zatem szerszy wymiar i składa się z wielu elementów, takich jak: aktywizacja społeczna i zawodowa, pomoc informacyjna, pomoc prawna, pomoc terapeutyczna, psychologiczna, a w ostateczności celowa pomoc materialna.

Stowarzyszenie stara się w swojej działalności dostosowywać się do tych potrzeb. Mamy nadzieję, że z pozytywnymi efektami.

W związku z tym mieszkańcy Ośrodka mobilizowani są do ciągłego i wytrwałego poszukiwania zajęcia, poprzez czytanie ogłoszeń i ich zamieszczanie. W wielu przypadkach efekty tych działań nie są satysfakcjonujące przede wszystkim z powodu zbyt niskiego wykształcenia. Większość mieszkańców nie ma stałej pracy. Udaje im się uzyskać dorywcze zatrudnienie, najczęściej jednak „na czarno” i na krótko. Praca zaś, a ściślej mówiąc stały dochód jest determinantem skutecznego i trwałego wychodzenia z bezdomności, poprzez chociażby podjęcie starań o uzyskanie mieszkania socjalnego.

Wielu mieszkańców ma problemy z nałogami. Na pierwszy plan wysuwa się alkohol. Jest to najczęstsza przyczyna dyscyplinarnego usunięcia z Ośrodka, mieszkańca, który nie chce przestać pić. Współpracujemy z terapeutami, którzy prowadzą spotkania dla alkoholików przy dzielnicowym OPS Dzielniczy Praga Południe m.st. Warszawy i tam kierujemy mieszkańców, którzy wyrażają chęć do uczestniczenia w mityngach AA lub należeć do grupy wsparcia. Coraz poważniejszym problemem uzależnień jest kwestia narkotyków. Dotyczy to szczególnie najmłodszych mieszkańców. Jest to nałóg trudniejszy do zauważenia, zwłaszcza w początkowym okresie brania. Satysfakcję daje fakt, iż w wyniku pracy z podopiecznymi sami oni potrafią przyznać się do uzależnienia, dostrzegają problem, chcą podjąć walkę.

Nie bez znaczenia jest stworzenie im namiastki domu, którego są pozbawieni. W Ośrodku są „gospodarzami” w powierzonym im pomieszczeniu oraz w jego najbliższej

okolicy, jest to „ich teren”, ale uświadamia im się, że w związku z tym ciąży na nich odpowiedzialność (za czystość, stan techniczny urządzeń itp.).

Tradycyjnie, jak co roku wspólnie z mieszkańcami Ośrodka, zatrudnioną w nim kadrą oraz zaproszonymi gośćmi zostały zorganizowane spotkania wielkanocne i wigilijne - ze skromnym „Mikołajem”. Znaczenie takich uroczystości, sadowąc po reakcji mieszkańców, jest ogromne dla ich poczucia własnej wartości.

Ośrodek realizuje własny programy wychodzenia z bezdomności oraz zapobiegania powrotowi na drogę przestępstwa; ściśle współpracując z kuratorami sądowymi.

W Ośrodku Readaptacji Społecznej „Dom Patronatu” w ubiegłym roku dzięki otrzymanej dotacji poprowadzono zajęcia wspierające proces readaptacji społecznej mieszkańców. Zaprojektowany cykl sesji warsztatowych odnosił się do podstawowych i powszechnych trudności, na które napotykają osoby skazane po opuszczeniu jednostki penitencjarnej takich jak: podniesienie świadomości prawnej poprzez przekazanie podstawowej wiedzy z zakresu prawa karnego, prawa cywilnego oraz prawa pracy.

Mieszkańcy biorący udział w zajęciach prawnych mieli możliwość modyfikowania planu omawianych tematów proponując również takie, którymi szczególnie byli zainteresowani. Warsztaty prawne zostały przeprowadzone w okresie 9 października do 11 grudnia 2008 roku. Zajęcia warsztatowe odbywały się w każdy czwartek w godzinach od 19:00 do 21:00 w Domu Readaptacji Społecznej „Dom Patronatu”. Łącznie w zajęciach wzięło udział 23 mieszkańców Ośrodka Readaptacji Społecznej Dom Patronatu.

W naszym Ośrodku była również możliwość skorzystania z porad i konsultacji prawnych. Możliwość taka istniała od stycznia do czerwca oraz od września do grudnia br. w środy od godz. 16.30 do 18.30 w Ośrodku „Dom Patronatu” i w poniedziałki w Punkcie Pomocy Postpenitencjarnym „Patronat”. Z takich porad skorzystało ponad 80 osób.

Zdarza się, że mieszkańcy naszego Ośrodka uzyskują dach nad głową w jeszcze inny sposób, a mianowicie poprzez związki z kobietami i przeprowadzkę do ich mieszkań lub podjęcie stałej pracy z zakwaterowaniem. W tym pierwszym przypadku wydaje się, że jest to bardzo dobre rozwiązanie, ponieważ w ten sposób uzyskują również rodzinę czy też jej namiastkę. Niestety bywa, że są to tylko pozory. Często zdarza się, że tego rodzaju związki nie wytrzymują próby czasu i sytuacja naszego, już byłego mieszkańca jest jeszcze gorsza. Stracił mieszkanie u kobiety, z którą się związał, wyprowadził się również z Ośrodka. Podobnie wygląda sytuacja w przypadku utraty pracy z

zakwaterowaniem. Nasze działania w takich wypadkach są szczególnie trudne i wymagają wyczucia. Z jednej strony ostrzegamy, że wyprowadzając się z Ośrodka bardzo ryzykują. Z drugiej strony musimy mieć na uwadze, że przecież na tym polega praca wychowawców Ośrodka. Naszym zadaniem jest, bowiem przygotowani tych ludzi do normalnego życia z rodziną lub bez niej i wyprowadzenie się z Ośrodka. Trudno, zatem powstrzymywać mieszkańców przed podjęciem takiej próby.

Wielu podopiecznych ma problemy z nałogami. Na pierwszy plan wysuwa się alkohol. Jest to najczęstsza przyczyna dyscyplinarnej konieczności opuszczenia Ośrodka przez mieszkańców. Problemy z alkoholem ma zdecydowana większość mieszkańców. Współpracujemy z terapeutami, którzy prowadzą spotkania alkoholików przy dzielnicowym Ośrodku Pomocy Społecznej i tam kierujemy mieszkańców, którzy jeśli tylko chcą, mogą uczestniczyć w mityngach AA lub należeć do grup wsparcia. Cały czas kontynuowana jest praca nakierowana na pobudzanie i podtrzymywanie aktywności życiowej mieszkańców, dbanie o czystość osobistą i otoczenia, odpowiedzialność za Ośrodek rozumiany jako dom. To szalenie istotne dla pokonywania przez naszych mieszkańców rozmaitych pułapek, które często określane są jako syndrom bezdomności. W okresie od 01.01.2008 roku do 31.12.2008 roku mieszkańcom udzielono pomocy w niżej wymienionym zakresie:

- wyrobienie dowodu tożsamości – 18
- pomoc w staraniach o przywrócenie stałego meldunku – 23 (bezowocne)
- skontaktowanie z rodziną – 7
- kontakt z usługami prawnymi – 20
- kontakt ze służbą zdrowia – 8
- pomoc w znalezieniu pracy – 42
- zarejestrowanie jako bezrobotny – 17
- pomoc w znalezieniu odpowiedniego do sytuacji miejsca pobytu (hospicjum itp.) - 3
- uczestniczenie w spotkaniach AA lub innej terapii odwykowej – 25
- pomoc w podjęciu nauki lub podniesieniu kwalifikacji zawodowych – 12
- pomoc w uregulowaniu zaległych zobowiązań i innych zaszłości – 10
- pomoc w uzyskaniu pomocy finansowej (renta, emerytura, zasiłki) – 6
- uczestnictwo w zajęciach na organizowanych przez Ośrodek – 48

Ważną pozycją w naszym budżecie, jak co roku były środki przeznaczane na zakup żywności, odzieży i środków czystości.

Jak co roku stworzyliśmy na okres zimowy 10 miejsc na wspólnej sali. Te miejsca działają na zasadzie noclegowni jedynym warunkiem, który muszą spełniać osoby tam umieszczane jest trzeźwość. Umieszczane są tam osoby przywożone do nas przez Straż Miejską z dworców, kanałów ciepłowniczy lub wprost z ulicy. Przyjmujemy także osoby kierowane z OPS lub przychodzące na własną rękę.

Odmiennym zagadnieniem wymagającym omówienia to przyczyny odchodzenia mieszkańców z Ośrodka. Zacząć należy od zestawień:

ogólna liczba mieszkańców, którzy odeszli z Ośrodka w okresie sprawozdawczym - 67

mieszkańcy, którzy odeszli z Ośrodka na własne życzenie - 39

mieszkańcy usunięci z Ośrodka - 28

- w tym osoby usunięte z powodu alkoholu - 22

- złamanie innych punktów regulaminu Ośrodka - 6

Jak widać duża grupa osób opuszcza nas na własne życzenie. Ponieważ najczęściej odchodzą z Ośrodka „po cichu”, więc nie jesteśmy w stanie określić, jakie są tego faktyczne przyczyny. Można jedynie spekulować. Naszym zdaniem najczęściej jest to niechęć w dostosowaniu się do regulaminu Ośrodka oraz wymogów realizacji programu pomocowego. Naszym celem nie jest, bowiem stworzenie taniego hotelu lub „przechowalni” dla bezdomnych. Mamy ambicję, aby nasz Ośrodek był miejscem gdzie realnie można uporządkować sprawy z przeszłości i przygotować się do wyzwań przyszłości. Wymaga to jednak także pełnego zaangażowania się ze strony podopiecznych. Muszą zrozumieć sens i celowość tych działań, zaakceptować je i traktować jako swoje cele życiowe.

Podsumowanie

Podsumowując dotychczasową działalność Oddziału w Warszawie należy stwierdzić, że udzielana pomocy jest bardzo wszechstronna, stara się odpowiadać na zapotrzebowanie beneficjentów, jak również członków ich rodzin. Pomimo że nie jest udzielane wsparcie finansowe, a tylko pomoc materialna i moralna, przynajmniej w jakiejś części przyczynia się do poprawnego funkcjonowania osadzonych i skazanych w realiach świata na wolności. Od kilkunastu lat nie zmieniły się priorytety, które przyświecają działalności Oddziału w Warszawie - jest to głównie człowiek będący

w potrzebie, szczególnie, bo chcący odnaleźć się w nowej rzeczywistości, czasami zupełnie innej niż tą, którą pamiętają przed pójściem do więzienia.

Odpowiadając na zawarte na początku tego artykułu pytania należy stwierdzić, że Stowarzyszenie „Patronat” w swojej historii przeżyło szereg trudnych chwil, natomiast zawsze starało się realizować swoje zamierzenia niesienia pomocy, której zakres i charakter niewiele się zmienił. Należy stwierdzić, iż jest ona wystarczająca, kiedy interesanci nie traktują jej jako jedynej, która im przysługuje, a tylko pewnego rodzaju wsparcia w sytuacji po opuszczeniu jednostki penitencjarnej. „Patronat” jako organizacja pozarządowa musi bardzo często walczyć z wieloma problemami natury finansowej, ponieważ coraz trudniej jest pozyskać pieniądze z Urzędu Miasta St. Warszawy, Ministerstwa Sprawiedliwości, Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, czy od Urzędu Wojewody Mazowieckiego. Główna zmiana, jaka powinna w tej materii zajść to w zakresie pozyskiwania środków, jak też ich zwiększenia. Warto również zwrócić uwagę na to, aby dokonała się zmiana w sferze współpracy różnych organizacji pozarządowych między sobą, aby uzupełniać spektrum oddziaływania na byłych więźniów, ale także zmiana ta dotyczy podejścia i rozwiązywania spraw w instytucjach administracji państwowej tak, aby beneficjenci potrafili sami rozwiązywać swoje problemy i sytuacje trudne, w których się znaleźli, czasami niezależnie od siebie. Ostatnią rzeczą, jaką wydaje się istotna przy udzielaniu pomocy postpenitencjarnej i w ogóle readaptacji społecznej byłych więźniów to zmiana panujących w społeczeństwie stereotypów, ponieważ w pewien sposób determinują one to, w jaki sposób i czy jest szansa na powrót skazanych i osadzonych do funkcjonowania w realiach rzeczywistości poza jednostką penitencjarną, a przecież do tego zmierza właśnie cała praca, która jest wykonywana w Oddziale w Warszawie Stowarzyszenia „Patronat” i innych organizacjach, która niewątpliwie jest potrzebna, o czym świadczy nieustające zainteresowanie beneficjentów. Stowarzyszenie Penitencjarne „Patronat” ma w swoich założeniach statutowych niełatwe zadania, które stara się realizować między innymi przy pomocy Oddziału w Warszawie, bo trudno jest nauczyć człowieka znowu żyć na wolności, bez krat i nawyków instytucji totalnej, jaką jest zarówno zakład karny, jak i areszt śledczy. Miejmy nadzieję, że pomimo licznych trudności organizacja ta będzie nadal efektywnie działać na rzecz osób w trudnej sytuacji życiowej, które chcą powrócić do społeczeństwa bez patologii.

LITERATURA

Musidlowski R., *Udział społeczeństwa w wykonywaniu kary pozbawienia wolności*, [w:] *Biuletyn Rzecznika Praw Obywatelskich – materiały*, cz. II *Stan i węzłowe problemy Polskiego Więziennictwa*, zeszyt nr 32, Warszawa luty 1997.

Ośrodek Readaptacji Społecznej „Dom Patronatu” – broszura skierowana do osób opuszczających jednostki penitencjarne.

Pędowski K., *O ratowaniu ludzi. Patronat, Żegota, lekarze*, Patronat Stowarzyszenie Penitencjarne, Warszawa 1993.

Sprawozdanie merytoryczne z działalności Oddziału w Warszawie Stowarzyszenia Penitencjarnego „Patronat” za rok 2008.

Standardy prowadzenia poradnictwa przez organizacje pozarządowe opracowanie przez Komisję Dialogu Społecznego ds. poradnictwa specjalistycznego.

Stańdo-Kawecka B., *Prawne podstawy resocjalizacji*, Zakamycze 2000.

Strona internetowa Stowarzyszenia Penitencjarnego „Patronat” www.patronat.free.ngo.pl.

Szymanowski T., *Powrót skazanych do społeczeństwa*, Warszawa 1989.

Informacje dodatkowe:

Stowarzyszenie Penitencjarne "Patronat" w Warszawie
Zarząd Główny
Oddział w Warszawie

ul. Siennicka 48, 04-393 Warszawa
tel./fax 022 827 55 86
e-mail: patronat@free.ngo.pl

Punkt Pomocy Postpenitencjarnej – godziny przyjęć interesantów:

Poniedziałek 14.00-18.00

Wtorek 10.00-14.00

Środa 10.00-14.00

Czwartek 10.00-14.00

Piątek 10.00-14.00

W każdą środę dyżur prawnika od 16.00.